

Mwongozo wa Mfukoni: Kulinda usalama wa watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya kiakili katika programu za Shirika la Kijamii.

Mwongozo huu unaangazia kulinda usalama unaojumuisha ulemavu katika programu na shughuli kwenye sekta ya kibinadamu na maendeleo. Mazoea ya kulinda usalama unaojumuisha ulemavu yanaweza kusaidia kulinda vizuri usalama wa kila mtu; ni kwa maslahi ya mashirika yote kuzingatia mwongozo huu katika kazi yao ya kulinda usalama.

Mwongozo huu uliandaliwa kwa pamoja na watu wenyewe ulemavu. Pia mwongozo huu uliarifiwa na utafiti wa Kituo cha Rasilimali na Usaidizi nchini Nigeria kuhusu jinsi mashirika ya watu wenyewe ulemavu huwaweka watu kuwa salama. **Bonyeza hapa** ili kusoma huo utafiti.

Mwongozo huu unaweza kuwa na manufaa kwa wafanyakazi wote, hasa wale wanaofanya kazi katika: programu, ufuatiliaji na tathmini, kuandaa pendekeso na kushirikisha jamii.

Mwongozo unaoambatana umetayarishwa ambao unaangazia kulinda usalama unaojumuisha ulemavu katika mahali pa kazi kwa Mashirika ya Kijamii kwenye sekta ya maendeleo na kibinadamu. Unapatikana **hapa**.

Mwongozo huu umegawanywa katika sehemu tatu:

1. Ufafanuzi wa ulemavu tofauti: ulemavu wa kimwili, matatizo ya kusikia, ulemavu wa akili, matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii na matatizo ya kuona.
2. Hatari za madhara, ikijumuisha unyonyaji wa kingono na dhuluma, ambazo watu wenyewe ulemavu wanakabiliwa nazo katika programu
3. Kudhibiti hatari zilizotambuliwa na jinsi ya kufanya hatua zako za kulinda usalama zijumuise ulemavu. Nenda moja kwa moja hadi ukurasa wa 12 kwa jedwali la hatua za haraka

Kufafanua ulemavu

Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Watu Wenye Ulemavu ([UNCRPD](#)) unaeleza watu wenye ulemavu kuwa "wale ambao wana matatizo ya muda mrefu ya kimwili, kiakili, au kihisia ambayo yanapoingiliana na vizuizi mbalimbali, yanaweza kuzuia ushiriki wao kikamilifu na kiufanisi katika jamii kwa usawa na wengine".

Vizuizi vilivyopo katika jamii vinapounganishwa na matatizo haya, vinaweza kuzuia ushiriki wenye ufanisi katika jamii.

Matatizo + vikwazo = ulemavu

Kutumia lugha salama

Ni muhimu kutambua na kutumia istilahi inayofaa mahali hapo inayohusiana na ulemavu ili kuepuka unyanyapaa na ubaguzi zaidi. Fanya kazi na watu wenye ulemavu na mashirika ya watu wenye ulemavu katika eneo husika ili kubaini hili.

Kuunganisha kulinda usalama na ujumuishaji wa ulemavu

- Hatari za madhara, ikijumuisha unyonyaji wa kingono na dhuluma, husababishwa na aina tofauti za matumizi mabaya ya mamlaka na ukosefu wa usawa. "Kadiri mtu anavyokuwa na mamlaka zaidi, ndivyo anayo fursa kubwa ya kunyonya, kudhulumu na kunyanyasa wengine. Kadiri mtu anavyokuwa na mamlaka kidogo, ndivyo wanaweza zaidi kulengwa kwa unyonyaji, dhuluma na unyanyasaji. Kiwango cha mamlaka ambacho mtu ako nacho kinahusishwa kwa karibu na mambo ya kimuundo, uongozi na hali" ([**Kituo cha Rasilimali na Usaidizi**](#)).
- Watu wanaokabiliwa na ubaguzi kwa sababu ya ulemavu wao, au aina nyingi za ubaguzi kutokana na muingiliano wa utambulisho wao (kwa mfano ulemavu + mwanamke), wanaweza kuwa katika hatari kubwa ya kulengwa kwa unyonyaji wa kingono na dhuluma na madhara mengine na dhuluma na wale walio na mamlaka zaidi. Ni muhimu kuzingatia jinsi watu wenye ulemavu wanaweza kutengwa au kukabiliwa na ubaguzi ili kuelewa na kutambua ongezeko la hatari za madhara, ikijumuisha Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma.
- Hatua za kulinda usalama zimeundwa ili kupunguza hatari zinazowakabili watu. Ikiwa hazijaundwa na watu wenye ulemavu na kwa ajili ya watu wenye ulemavu, hazitafanya kazi ya kulinda usalama wao kutokana na hatari tofauti ambazo wanaweza kukabiliana nazo. Watu wenye ulemavu wanaweza pia kuwa na ugumu zaidi kufikia huduma, kupata usaidizi au ushikamano wakati dhuluma imefanyika.

Ufanuzi wa ulemavu tofauti

Ulemavu wa kimwili

Ulemavu wa kimwili huathiri sehemu ya/za mwili wa mtu na unaweza kuzuia utendakazi wao wa kimwili, kutembea, nguvu na/au ustadi.

Watu wanaweza kupata ulemavu wa kimwili kutokana na maumbile ya kifamilia, jeraha, ugonjwa, ajali, uzee, au athari ya hali ya kimatibabu. Baadhi ya ulemavu wa kimwili unajumuisha, lakini haujabanwa kwa, kupooza kwa ubongo, kiharusi, uti wa mgongo uliojipinda, athritisi, jeraha la uti wa mgongo, ualbino na kudhoofika kwa misuli. Kukatwa kwa viungo kutokana na majeraha pia kunajumuishwa.

Matatizo ya kusikia

Matatizo ya kusikia yanaweza kutofautiana katika ukubwa wake. Hii inaweza kutokea katika sikio moja au zote mbili na inaweza kusababisha ugumu wa kusikia sauti tofauti.

Watu wanaweza kupata matatizo ya kusikia kutokana na kuzeeka, kuwa katika maeneo yenye sauti kubwa, maumbile ya familia, baadhi ya dawa na baadhi ya magonjwa. 'Ugumu wa kusikia' unaashiria watu wenye waliopoteza uwezo wa kusikia amba ni kwa kiasi kidogo hadi kali. Watu amba hawasikii kwa kawaida huwasiliana kupitia lugha inayozungumzwa na wanaweza kufaidika na visaidizi vya kusikia, vipandikizi vya koklea na vifaa vingine vya usaidizi na kuandika manukuu kwenye skrini.

Viziwi mara nyingi huwa wamepoteza uwezo mkubwa wa kusikia, ambayo inamaanisha kusikia kidogo sana au kutosikia kabisa. Wanaweza kutumia usomaji wa midomo au lugha ya ishara kwa mawasiliano.

Ulemavu wa kiakili

Ulemavu wa kiakili unaashiria matatizo yanayobainishwa na mapungufu katika utendakazi wa kiakili na jinsi mtu anavyokabiliana na mazingira yake (tabia ya kuweza kutangamana).

Matatizo haya yanajumuisha stadi nyingi za kila siku za kijamii na za vitendo ambazo zinaweza kujumuisha: uwezo wa kiakili, kama vile kujifunza, kufikiri na kutatua matatizo, mahusiano na watu, uwajibikaji wa kijamii na kujistahi, kumbukumbu, na ujuzi wa vitendo ikijumuisha shughuli za kila siku, usafiri, matumizi ya fedha na huduma ya afya.

Matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia

Matatizo ya afya ya akili huashiria hali zinazoathiri fikra, hisia, tabia au hisia-moyo za mtu. Hali hizi zinaweza kuathiri sana maisha ya kila siku na pia kuathiri uwezo wa kuhusiana na wengine. Matatizo ya afya ya akili yanaweza kujumuisha mfadhaiko, wasiwasi, na ugonjwa wa akili.

Wakati kuna vizuizi kwa ushiriki kamili na wa maana wa watu walio na matatizo ya afya ya akili kwa msingi sawa na wengine, hali hiyo inaweza kulemaza. Hii inajulikana kama ulemavu wa kisaikolojia na kijamii.

Ulemavu wa kisaikolojia na kijamii unaweza usiwe wazi. Baadhi ya watu wanaweza kuchagua kuwaambia wengine kwamba wanaweza kuwa na ulemavu, wakati watu wengine hawawezi.

Matatizo ya Kuona

Matatizo ya kuona huashiria hali ya muda mrefu inayoathiri uwezo wa mtu kuona. Matatizo ya kuona yanajumuisha upofu kamili au kupoteza uwezo wa kuona kwa kiasi.

Watu wanaweza kupata matatizo ya kuona kutokana na maumbile ya familia, jeraha, ugonjwa, ajali, madhara kutokana na hali ya kiafya au kuzorota kwa misuli inayohusiana na umri. Watu walio na matatizo ya kuona kwa kawaida hutumia visaidizi/miundo ili kusaidia katika mawasiliano yao, kwa mfano visoma skrini, vikuzi na kuripoti kwa maneno.

Hatari za madhara na dhuluma ambazo watu wenye ulemavu wanakabiliiana nazo katika programu

Watu wenye ulemavu hawapo katika kikundi moja. Ni muhimu kuelewa hatari zinazowakabili watu wenye ulemavu tofauti na jinsi wanavyoingiliana na sifa nyingine za utambulisho (**bonyeza hapa** ili kusoma zaidi kuhusu muingiliano).

Watu wenye ulemavu mara nyingi hukumbana na aina za kutengwa na kubaguliwa ambazo zinaweza kusababisha hatari za kawaida na mahususi za madhara na dhuluma wanaposhiriki katika programu au kupokea huduma. Aina za kutengwa na ubaguzi, na hatari za madhara na dhuluma, zimechangiwa na mbinu za shirika za kulinda usalama ambazo hazijumuishi ulemavu na hazina ufahamu wa hatari za kimuingiliano. Hii inajumuisha mawazo hasi na yasiyo sahihi na mitazamo inayohusiana na ulemavu. Mitazamo hii inaweza kujumuisha dhana potofu kwamba watu wenye ulemavu ni tofauti kwa namna fulani, kwamba maisha yao yana thamani ndogo kuliko maisha ya watu wasio na ulemavu, au kwamba hawahisi, kukabiliwa au kuelewa mambo sawa na watu wasio na

ulemavu. Mitazamo kama hiyo mara nyingi hutoa uhalali na ruhusa kwa watu wazima na watoto wenye ulemavu kudhulumiwa au kufanya dhuluma yao kutozingatiwa sana.

Kumbuka!

Si ulemavu wote huwa wazi. Watu wenye ulemavu ambao hauonekani wanaweza kukabiliwa na unyanyapaa na ubaguzi, ikijumuisha watu kutoamini kuwa wana ulemavu.

Ubaguzi na kutengwa

Watu wanaweza kufikiri kwamba watu wenye ulemavu wana thamani ndogo au kutoelewa kikamilifu ulemavu wao. Hii inaweza kusababisha watu wenye ulemavu kutengwa katika shughuli bila kukusudia au kwa makusudi. Hali hii itaongezeka pale ambapo wafanyakazi hawana uelewa wa istilahi sahihi za kutumia wakati wa kujadili ulemavu, na umuhimu wake kwani inaweza kupachika mawazo yasiyo sahihi, unyanyapaa na ubaguzi.

Kwa upande mwingine, watu wenye ulemavu wanaweza kuchaguliwa kupita kiasi kama wachangiaji au 'mifano' ili kuhakikisha kujumuishwa. Hii inaweza kuwafanya wajisikie 'wengine' au wasistarehe katika programu. Kushiriki na watu wenye ulemavu lazima kuwe na maana.

Kuongezeka kwa hatari za madhara na dhuluma

Watu wenye ulemavu wanaweza kukabiliwa na hatari iliyoongezeka ya madhara na unyanyasaji. Idadi ya hatari hizi zinaweza kuwa za kawaida, zingine zinaweza kujitokeza tofauti kwa ulemavu tofauti, na hatari zingine zitakuwa mahususi kwa aina ya ulemavu alionao mtu. Zifuatazo ni hatari za madhara na dhuluma ambazo zinaweza kukabiliwa na watu wenye ulemavu wowote:

- Wahalifu wanaweza kuwalenga watu wenye ulemavu ikiwa wanawachukulia kuwa hawawezi kuripoti dhuluma au wana uwezekano mkubwa wa kutoaminiwa. Hatari hii inaweza kuongezeka ikiwa wahalifu wanafikiri mtu huyo hataelewa tabia hiyo kama dhuluma, au kwamba kuna uwezekano wa mtu huyo kutoweza kuwatambua.

- Watu wanaweza kufanya mzaha, kutukana, kuonea, kunyanyasa na kurejelea watu wenyе ulemavu kwa njia tofauti kwa sababu ya ulemavu wao. Hii inaweza kuongeza hatari za madhara ya kihisia na kisaikolojia na inaweza kuongeza uwezekano kwamba watu wenyе ulemavu watakuwa na changamoto za kihisia, kutojistahi na masuala ya kujiamini.
- Mtazamo hasi unamaanisha kuwa watu wanaweza kuwacheka, kuwadhihaki na kuzungumza juu ya watu wenyе ulemavu bila kujali hisia zao, wakiamini kuwa hawaelewi, au hawatakumbuka. Hii inajumuisha waendeshaji.
- Watoto na watu wachanga walio na ulemavu wa akili wanaweza kukemewa isivyo haki au kuadhibiwa kwa sababu ya mawazo ya tabia mbaya ambayo haswa inahusiana na ulemavu wa mtoto huyo. Hii inaweza kusababisha dhiki na kuchanganyikiwa kwa mtoto na kiwewe cha kimhemko.
- Watu wenyе ulemavu wanaweza kutegemea zaidi walezi na wafanyakazi wasaidizi, jambo ambalo linaweza kuunda fursa zaidi za dhuluma kutokeea. Kunaweza pia kuwa na imani kwamba walezi na wafanyakazi wasaidizi ni 'mashujaa', kumaanisha kwamba watu wana uwezekano mdogo wa kuamini kuwa wao ni wahalifu wa dhuluma.

Mbinu za shirika za kulinda usalama ambazo hazijumuishi ulemavu

Mashirika yanayotekeleza hatua za kulinda usalama ambazo zimeundwa tu kulinda usalama wa wale wasio na ulemavu, na yasiyo na muingiliano, zitaunda au kuchangia hatari kuu.

Kukuza ufahamu kuhusu kulinda usalama

- Watu wenyе ulemavu wanaweza kuwa hawajui haki zao, majukumu ya kulinda usalama ya mashirika, na mbinu za kuripoti. Taarifa kuhusu hili inahitaji kutolewa katika muundo unaoweza kufikiwa.
- Watu wenyе ulemavu wako katika hatari kubwa ya kutengwa kutoka kwa habari na elimu juu ya haki zao. Hii inaweza kufanya iwe vigumu kwao kutambua na kuripoti dhuluma kwa ufanisi.

Kubuni programu salama na inayojumuisha

- Unyanyapaa na ubaguzi uliochanganyika na huruma, kutokuelewana, hekaya na dhana potofu zinaweza kusababisha mbinu ambazo si jumuishi au shirikishi. Mahitaji na matakwa ya watu wenyе ulemavu yanaweza kupuuzwa kwa sababu ya hii, ambayo inaweza kuwaweka katika hatari kubwa zaidi.

- Tathmini za hatari ya programu na kupanga shughuli huenda zisiwafikirie watu wenye ulemavu ipasavyo hivyo mahitaji na mitazamo yao huenda yasizingatiwe.
- Ni mara chache bajeti inazingatia: vipengele vya ziada vya usalama ambavyo watu wenye ulemavu wanaweza kuhitaji, mashauriano na tathmini za hatari zinazojumuisha watu wenye ulemavu, au nyenzo zinazoweza kufikiwa na habari kuhusu haki/mbinu zao za kuripoti.

Kutoa programu katika maeneo salama ya programu

- Bafu zisizoweza kufikiwa kwa ajili ya matumizi ya watu wenye ulemavu wakati wa shughuli za programu ambazo ziko mbali zinaweza kuwa hatari kwa wale wanaohitaji msaada wa kwenda kwenye msalani au wanaohitaji bafu zinazopatikana. Mazingira ya mahali yanaweza kuwa ya hatari au umbali unaweza kutoa fursa zaidi kwa wageni au walezi kumdhulumu mtu mwenye ulemavu.

Kuanzisha njia salama na jumuishi za kuripoti na taratibu za kutoa malalamiko

- Kutozingatiwa kwa mahitaji ya watu wenye ulemavu kunaweza kusababisha njia zisizoweza kufikiwa za kuripoti ambazo zinazuia kuripoti, kwa mfano, simu ya msaada inaweza isipatikane kwa mtu ambaye ni kiziwi.
- Unyanyapaa na ubaguzi unaweza kusababisha watu wenye ulemavu kutoaminika ikiwa wataripoti madhara au dhuluma.
- Watu wenye ulemavu wana uwezekano mkubwa wa kuishi katika umaskini. Kwa hivyo, vikwazo vya kifedha ili kuripoti kwa mfano simu zinazolipishwa, jumbe na barua pepe, huathiri vibaya watu wenye ulemavu.
- Huduma za rufaa mara nyingi hazipatikani, ambayo huongeza hatari ya madhara au ya usaidizi duni.

Hatari maalum kwa watu wenye ulemavu tofauti

Kwa kuongeza, mbinu za shirika za kulinda usalama ambazo hazijumuishi ulemavu zinaweza kuathiri watu wenye ulemavu tofauti kwa njia tofauti. Jedwali lifuatalo linaonyesha hii:

	Ulemavu wa kimwili	Kusikia matatizo	Ulemavu wa kiakili	Matatizo ya afya ya akili / ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Matatizo ya kuona
Kukuza ufahamu kuhusu kulinda usalama	<ul style="list-style-type: none">Ukosefu wa shughuli za kukuza ufhamu zinazofikiwa hupunguza uwezo wa watu wenye ulemavu wa kimwili kupata habari kuhusu haki na kulinda usalama.	<ul style="list-style-type: none">Ukosefu wa kukuza ufhamu katika lugha ya ishara hupunguza uwezo wa watu wenye matatizo ya kusikia kupata habari kuhusu haki na kulinda usalama.	<ul style="list-style-type: none">Kuegemea kupita kiasi kwa hati ndefu zilizoandikwa, lugha ngumu, au taarifa zisizoweza kufikiwa mtandaoni hupunguza uwezo wa watu wenye ulemavu wa kiakili kupata taarifa kuhusu haki na kulinda usalama.Jamii inaweza kuzuia ushirikishwaji wa watu wenye ulemavu wa kiakili katika vikao vya kukuza ufhamu.	<ul style="list-style-type: none">Kuegemea kupita kiasi kwa nyenzo za kukuza ufhamu vilivyoandikwa kunapunguza uwezo wa watu wenye matatizo ya kuona kupata habari kuhusu haki na kulinda usalama.Kuegemea kupita kiasi kwa alama zinazoonekana zenye taarifa muhimu kwa mfano ni nini inajumuisha	

RESOURCE
& SUPPORT
HUB

Ulemavu wa kimwili	Kusikia matatizo	Ulemavu wa kiakili	Matatizo ya afya ya akili / ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Matatizo ya kuona
				<p>madhara, jinsi ya kuripoti, ishara/alamu kwenye njia za dharura.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ukosefu wa uwezo wa wafanyakazi wa kukuza ufahamu kuhusu kulinda usalama kutumia mbinu na nyenzo zinazofanya kazi kwa watu wenye matatizo ya kuona.
Kuunda programu salama	<ul style="list-style-type: none">• Shughuli za programu zilizoundwa bila kuzingatia	<ul style="list-style-type: none">• Watu wenye ulemavu wa kiakili wasipopewa fursa ya kuelewa kikamilifu na	<ul style="list-style-type: none">• Shughuli za muundo wa programu hazijumuishi	

	Ulemavu wa kimwili	Kusikia matatizo	Ulemavu wa kiakili	Matatizo ya afya ya akili / ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Matatizo ya kuona
	mazingira ya mahali.		kuchangia katika uchambuzi wa hatari kwa programu.		P= watu walio na matatizo ya kuona.
Kutoa programu katika mazingira salama	<ul style="list-style-type: none"> Mazingira ya mahali yanaleta hatari kwa mfano milango myembamba, sakafu zisizo sawa, taa mbaya, ngazi au hakuna njia ya mteremko, hatari za kuanguka kama vile kutookana na nyaya au vyumba vifinyu, na bafu zisizofikika. 	<ul style="list-style-type: none"> Wakalimani wa lugha ya ishara wanahitajika kusaidia mtu huyo lakini watu hawa hawafai, hawajafunzwa au hawajachunguzwa. Kengele za dharura ni zile za kusikia au matangazo ya vipaza sauti hutumiwa ambayo huzuia mtu 	<ul style="list-style-type: none"> Wafanyakazi hawana uwezo wa kufanya kazi na watu wenye ulemavu wa kiakili. Watu wanaweza kutoelewa au kuhisi kuchanganyikiwa au kutishwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Wafanyakazi hawana uwezo wa kufanya kazi na watu walio na matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii ambayo huwaacha watu wanahisi wamejeruhiwa tena au kuhisi wanaadhibiwa kwa tabia fulani. 	<ul style="list-style-type: none"> Maeneo yasiyoweza kufikiwa kwa watu wenye mataizo ya kuona. Wafanyakazi hawana uwezo na uelewa kuhusu kuwaongoza watu wenye matatizo ya kuona katika shughuli au maeneo.

Ulemavu wa kimwili	Kusikia matatizo	Ulemavu wa kiakili	Matatizo ya afya ya akili / ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Matatizo ya kuona
<ul style="list-style-type: none">• Njia za dharura hazifikiliwi kwa watu wenye ulemavu wa kimwili.• Usafirishajii au usafiri hadi eneo la shughuli usiofikika au usio salama.• Walezi wanaohitajika kumsaidia mtu huyo wanaweza kuwa wasiofaa, hawajafunzwa au hawajachunguzwa.	<p>kuelewa dharura na kile anachohitaji kufanya.</p> <ul style="list-style-type: none">• Mapumziko yasiyotosha (haswa kwa watoto) kwa wale wanaosoma midomo au wanaotumia lugha ya ishara.		<ul style="list-style-type: none">• Wafanyakazi hawana uwezo wa kutambua watu wenye matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii ambao wanaweza kutengwa na kupanga mikakati ya kuwajumuisha katika shughuli za programu.• Jamii inaweza kuzuia ujumuishaji wa watu wenye hali ya afya ya akili na ulemavu wa	<ul style="list-style-type: none">• Shughuli za programu ziko mbali na mahali watu wanapoishi. Hii inawabana watu wenye matatizo ya kuona kuweza kufikia shughuli hizi.

Ulemavu wa kimwili	Kusikia matatizo	Ulemavu wa kiakili	Matatizo ya afya ya akili / ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Matatizo ya kuona kisaikolojia katika programu.
<p>Kuanzisha njia salama na jumuishi za kuripoti na taratibu za kutoa malalamiko</p> <ul style="list-style-type: none"> Mbinu zisizoweza kufikiwa za kuripoti kwa mfano ngazi ili kufikia visanduku vya kutoa maoni, au zimewekwa mahali pasipofikiwa. Vituo vya kuripoti zimeanzishwa ambavyo vinategemea tu maneno ya kusemwa. Huduma za rufaa haziwezi kuwasiliana na watu kwa kutumia lugha ya ishara au njia zingine. 		<ul style="list-style-type: none"> Mawazo kwamba ripoti si za kweli kwa sababu watu wenyewe ulemavu wa kiakili hawaelewi kilichotokea, hawasemi ukweli au wanachanganyikiwa. 		<ul style="list-style-type: none"> Ukosefu wa uwezo wa wafanyakazi kutambua au kudhibiti kipindi cha shida ambacho mtu mwenye matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii anapitia na kuelezea hili kama kero.

Kudhibiti hatari za kulinda usalama: Jinsi ya kufanya kulinda usalama kujumuisha ulemavu

Mashirika ambayo wakati wote yanaunda na kukuza mazingira salama na chanya ya kufanya kazi yanaweza: (1) kuzuia vizuri Unyonyaji wa kingono na dhuluma na madhara na dhuluma zingine, (2) kuboresha jinsi ripoti za dhuluma zinapokelewa na kushughulikiwa, na (3) kufikia madhumuni na malengo ya shirika kwa ufanisi zaidi. Kujumuisha ulemavu ni sehemu moja muhimu ya hili.

Hatua tatu muhimu kabla ya kuanza

1. **Ufahamu kuhusu ulemavu.** Wakati wa kuanzisha mifumo ya kulinda usalama inaojumuisha ulemavu, hatua ya kwanza ni kuhakikisha kwamba kila mtu anaelewa kuwa watu wenyewe ulemavu wana haki sawa kama kila mtu mwengine. Kuongeza ufahamu wa haki za watu wenyewe ulemavu kunapaswa kufanywa mara kwa mara. Unaweza kutumia sehemu za ufanuzi na hatari hapo juu kufanya hivi na kurejelea **Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Watu wenyewe Ulemavu.**
2. **Onyesha haki za ulemavu na ujumuishaji katika nyaraka za msingi.** Hakikisha kuwa sera yako ya shirika kuhusu kulinda usalama au Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma, Kanuni yako ya Maadili, vifaa vyta rasilimali watu na mkakati wa shirika kwa ujumla zaidi, unaonyesha kutobagua na usawa kama thamani ya msingi. Katika hili, unaweza kuelezea umuhimu wa kuajiri, kuhifadhi, kupandisha vyeo na kujumuisha watu wenyewe ulemavu kwa ujumla.

Mambo ya kuzingatia wakati wa kukuza kulinda usalama unaojumuisha ulemavu:

- Je, sera ya kulinda usalama inapatikana katika miundo inayofikika na lugha zinazohusika?
- Sera hii ya kulinda usalama, na nyaraka zingine za shirika, inatumia maneno ambayo yanafaa, yasiyo ya dharau na kuepuka dhana potovu kwa watu wenyewe ulemavu?
- Sera yako ya kulinda usalama au sera nyingine inahitaji wafanyakazi wote, ikijumuisha wafanyakazi wa kulinda usalama, kupata mafunzo ya haki zinazohusiana na ulemavu na ujumuishwaji kwa ujumla?
- Sera yako inatambua hatari iliyoongezeka ya Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma na madhara mengine na dhuluma kwa watu wenyewe ulemavu na vikundi vingine vilivyo hararini katika muktadha wako? Sera yako pia inatambua kwamba sifa tofauti zinaweza

kuingiliana ili kuathiri hatari ya mtu binafsi? Kwa mfano kuwa watu kutoka kabilia lililotengwa wenyе ulemavu wanaweza kuwa katika hatari kubwa.

- Zana na nyaraka za kiutaratibu zinazingatia ujumuishaji na zinahitaji wafanyakazi kufikiria kuhusu jinsi ya kupunguza hatari ya ulemavu na kuitikia tukio unaojumuisha ulemavu?
- 3. Shirikiana na washiriki wa programu mara kwa mara na kwa njia ambazo ni za faragha na salama.** Pata ushauri kuhusu hatari, mahitaji na mikakati ya kupunguza kutoka kwa washiriki, ikijumuisha watu wenyе ulemavu na / au mashirika ya watu wenyе ulemavu. Fikiria jinsi ya kushauriana vilivyo na anuwai ya makundi tofauti ya washiriki na jinsi wanavyoweza kuchangia juu ya hatari na mikakati ya kupunguza ambayo ni muhimu. Hakikisha ujifunzaji unachangia katika sera, taratibu za mzunguko wa programu. Ingizo la mara moja halitoshi.

Jedwali la vitendo vya haraka

Hatua za jumla za kupunguza hatari za Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma na madhara na dhuluma zingine kwa watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili katika programu na shughuli za Shirika la Kijamii

Udhhibitit wa Hatari

Katika mzunguko wote wa programu, jumuisha maoni kutoka kwa watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili ili uweze kutambua kwa ufanisi, kuelewa na kupunguza hatari za Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma na madhara na dhuluma zingine ambazo wanaweza kukabiliana nazo.

Bonyeza hapa ili kusoma karatasi ya vidokezo vya programu salama za Kituo cha Rasilimali na Usaidizi, na **hapa** ili kusoma muingiliano katika mchoro wa programu.

Hakikisha kwamba tathmini za hatari za kulinda usalama zinazingatia hatari za ziada na/au zinazoingiliana kwa washiriki wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili. Fikiria kuhusu kusafiri kuelekea na kutoka kwa eneo la shughuli ya programu. Jumuisha watu wenyewe ulemavu katika tathmini ya hatari na mchakato wa kupunguza hatari.

Hakikisha kuwa hatari zinatathminiwa katika kiwango cha programu na shughuli.

Hamasisha muundo shirkishi. Hakikisha kwamba michakato ya ujifunzaji/mifumo ya kutoa maoni kuhusu taratibu za kulinda usalama ni jumuishi na watu wenyewe ulemavu wanapewa nafasi sawa ya kupendekeza maboresho. Hakikisha umeziba mwanya wa mashauriano ya kutoa maoni na washiriki wote, ikijumuisha watu wenyewe ulemavu.

Fanya ukaguzi wa ufikiaji kwa mazingira halisi pamoja na watu wenyewe ulemavu ikijumuisha wale walio na matatizo ya kuona, kusikia na ulemavu wa kimwili.

Mafunzo

Hakikisha kwamba wafanyakazi wanapokea mafunzo au muhtasari ili kujenga uelewa wao wa hatari za kulinda usalama na mahitaji ya watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili katika shughuli za programu. Hii inapaswa kuzingatia hatari katika kila muktadha na mawasiliano yanayopatikana

Kuza ufahamu mionganini mwa wafanyakazi (na wakufunzi wote wa wafanyakazi) kuhusu haki za ulemavu, lugha inayofaa na kupambana na unyanyapaa na ubaguzi.

Njia za kuripoti

Njia za kuripoti	Watu wenge ulemavu wa kimwili	Watu wenge matatizo ya kusikia	Watu wenge ulemavu wa kiakili	Watu wenge matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenge matatizo ya kuona
Zingatia ufikiaji wa mazingira, eneo, muundo na vizuizi vya njia za kuripoti unapoviunda na kuvirekebisha. Shirikisha watu wenge ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili katika uundaji wa mbinu tofauti za kuripoti. Kumbuka! Aina mbalimbali za njia za kuripoti ni bora ili kuhakikisha ufikiaji, usalama na	Inaweza kufikiwa kimwili, kwa mfano hakuna ngazi au kipandishi, milango mipana, nafasi ya kuingiza kitu cha magurudumu, muundo wa kuripoti unaoweza	Maagizo ya wazi na rahisi ya mtumiaji yenye picha zilizochorwa.	Maagizo ya wazi na rahisi ya mtumiaji yenye picha zilizochorwa. Onyesha shughuli ambazo mtu huyo anapaswa kufanya badala ya kuelezea tu, hii itapunguza hatari ya kuelewa vibaya.	Patia faragha kipaumbele na chaguo za kuripoti bila kujitambulisha ili kuzingatia dhana potofu na kuepuka ubaguzi.	Inaweza kufikiwa na watu wanaotumia mbinu au teknolojia ya usaidizi, kwa mfano kuripoti kwa maneno, visoma skrini na vikuzi.

Njia za kuripoti	Watu wenge ulemavu wa kimwili	Watu wenge matatizo ya kusikia	Watu wenge ulemavu wa kiakili	Watu wenge matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenge matatizo ya kuona
faraja kwa watumiaji wote wanaolengwa, hii inajumuisha usafiri hadi eneo la kuripoti.	kufikiwa (kwa mfano sanduku).				

Vipindi vya uhamasishaji

Vipindi vya uhamasishaji	Watu wenyewe ulemavu wa kimiwili	Watu wenyewe matatizo ya kusikia	Watu wenyewe ulemavu wa kiakili	Watu wenyewe matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenyewe matatizo ya kuona
<p>Hakikisha kwamba mahitaji ya watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili yanajumuishwa wakati wa kupanga na kutekeleza vipindi vya uhamasishaji katika jamii kuhusu Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma ni nini na jinsi ya kuripoti matukio.</p> <p>Toa maelezo zaidi ya mara moja na katika miundo tofauti. Pinga dhana potofu zilizo hasi pale inapofaa. Kuza ufahamu wa haki za walemvu, lugha salama, kusuta hadithi za uwongo.</p>	<p>Inaweza kufikiwa, kwa mfano hakuna ngazi au kipandishi, milango mipana, nafasi ya kuingiza kiti cha magurudumu katika ghorofa ya chini, kuweza kufikia vifaa.</p>	<p>Ufikiaji mzuri wa kuona kwa mwendeshaji. Ikiwa watu wanaweza kusoma midomo, rekebisha mpangilio ili waweze kuona midomo wakati wote.</p> <p>Wakalimani wa lugha ya ishara wanapatikana na wanatumia lugha</p>	<p>Toa maagizo kwa mwendo wa polepole, gawanya kazi katika hatua zinazofuatana. Wasiliana kutumia ujumbe rahisi, taswira jumbe zilizo na chati, picha au rangi. Habari kuhusu kulinda usalama inapaswa kushirikiwa mara kwa mara.</p>	<p>Sisitiza ujumbe kuhusu chaguo za kuripoti bila kutambulisha majina, faragha na kwamba kila ripoti itachukuliwa kwa uzito. Pinga dhana potofu zilizo hasi pale inapofaa na salama.</p>	<p>Inaweza kufikiwa na watu wanaotumia mbini au teknolojia ya usaidizi, kwa mfano kuripoti kwa maneno, visoma skrini na vikuzi.</p>

Vipindi vya uhamasishaji

**Watu wenge
ulemavu wa
kimwili**

**Watu wenge
matatizo ya
kusikia**

**Watu wenge
ulemavu wa
kiakili**

**Watu wenge
matatizo ya afya
ya akili na
ulemavu wa
kisaikolojia na
kijamii**

**Watu wenge
matatizo ya
kuona**

ya ishara inayofaa
zaidi.
Wafanyakazi
wanapaswa
kutumia lebo za
majina.

Vifaa vya kukuza ufahamu

Vifaa vya kukuza ufahamu	Watu wenge ulemavu wa kimwili	Watu wenge matatizo ya kusikia	Watu wenge ulemavu wa kiakili	Watu wenge matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenge matatizo ya kuona
<p>Hakikisha kwamba nyenzo za habari, elimu na mawasiliano kuhusu Unyonyaji wa Kingono na Dhuluma ni nini na jinsi ya kuripoti matukio zinawafikia watu wenge ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili.</p> <p>Wakilisha watu wenge ulemavu katika nyenzo za habari, elimu na mawasiliano, hakikisha kwamba zinawawasilishazinawasilishwa kwa njia ya kuwawezesha.</p>	<p>Nyenzo zinazokuzwa na kushirikiwa katika maeneo ambapo zinaweza kuonekana. Hii inaweza</p>	<p>Nyenzo za maandishi zinapaswa kutumia lugha nyepesi lakini pia ziambatane na picha zilizochorwa.</p>	<p>Nyenzo zilizoandikwa zinapaswa kutumia lugha nyepesi, ziwe wazi (kutumia alama), zionyeshe shughuli zinazohitajika kufanywa, na ziambatane na picha zilizochorwa.</p>	<p>Angazia njia tofauti za kuripoti zinazopatikana na jinsi nyepesi, ziwe wazi (kutumia alama), zionyeshe shughuli zinazohitajika kufanywa, na ziambatane na picha zilizochorwa.</p>	<p>Hakikisha kuwa maelezo yanayoshirikiwa yanapatikana kwa watu wanaotumia teknolojia ya usaidizi, kwa mfano visoma skrini na vikuzi.</p>

Vifaa vya kukuza ufahamu

**Watu wenyewe
ulemavu wa
kimwili**

**Watu wenyewe
matatizo ya
kusikia**

**Watu wenyewe
ulemavu wa
kiakili**

**Watu wenyewe
matatizo ya afya
ya akili na
ulemavu wa
kisaikolojia na
kijamii**

**Watu wenyewe
matatizo ya
kuona**

vilivyofafanuliwa
lakini lazima
ziepuke kuwa wazi
sana au
uwezekano wa
kuumiza tena.

Maeneo ya shughuli za programu

Maeneo ya shughuli za programu	Watu wenyewe ulemavu wa kimiwili	Watu wenyewe matatizo ya kusikia	Watu wenyewe ulemavu wa kiakili	Watu wenyewe matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenyewe matatizo ya kuona
<p>Hakikisha kwamba maeneo na vifaa vilivyochanguliwa kwa ajili ya shughuli za programu vinaweza kufikiwa na watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili, vizuizi vinavyoweza kukuwepo vinaondolewa au kupunguzwa na unaruhusu uhuru wa kibinafsi kadiri iwezekanavyo. Inapowezekana, epuka kutegemea zaidi washiriki wengine kwa usaidizi. Ukaguzi wa ufikiaji unafanywa kwa pamoja na watu wenyewe ulemavu na mashirika ya watu wenyewe ulemavu.</p>	<p>Inaweza kufikiwa, kwa mfano hakuna ngazi au kipandishi, milango mipana, nafasi ya kuingiza kiti cha magurudumu katika ghorofa ya chini, kuweza kufikia vifaa.</p>	<p>Ufikiaji mzuri wa kuona kwa mwendeshaji. Ikiwa watu wanaweza kusoma midomo, rekebisha mpangilio ili waweze kuona midomo wakati wote. Kengele zinazoonekana ikiwa dharura itatokea.</p>	<p>Lenga mazingira yenye vikwazo vichache ambavyo vinaweza kulemea mtu mwenye ulemavu wa kiakili.</p>	<p>Hakikisha kuna nafasi tofauti au chumba cha 'muda wa mapumziko'.</p>	<p>Ondoa au punguza vizuizi vinavyoweza kukuwepo au hatari za kujikwaa. Fahamisha watu wenyewe matatizo ya kuona kuhusu mazingira ya mahali hapo mwanzoni mwa shughuli.</p>

Maeneo ya shughuli za programu	Watu wenyewe ulemavu wa kimwili	Watu wenyewe matatizo ya kusikia	Watu wenyewe ulemavu wa kiakili	Watu wenyewe matatizo ya afya ya akili na ulemavu wa kisaikolojia na kijamii	Watu wenyewe matatizo ya kuona
---------------------------------------	--	---	--	---	---------------------------------------

Matembezi kwenye mazingira na ukaguzi unafanywa kabla ya shughuli ili kuhakikisha mpangilio wake unafaa.

kutumia lebo za majina.

Usafiri

Hakikisha kuwa watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili wanasaidiwa kwa usafiri unaoweza kufikiwa na salama hadi kwa njia za kuripti, shughuli na huduma wanazopewa rufaa (inapohitajika).

watu wenyewe ulemavu. Kwa maelezo zaidi, angalia kiolezo cha ramani ya kutoa rufaa katika ukurasa wa 19 wa [**zana hii**](#).

Ramani ya huduma

Zingatia jinsi huduma mbalimbali zinavyoshughulikia watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili katika ramani yako ya huduma. Hakikisha kuwa hii inafanywa kwa pamoja na

Kupokea ripoti

Mtendee kila mtu kwa kuzingatia upekee wake. Jihadhari na hatari zinazoingiliana wakati ripoti inapokewa. Tambua mara moja kwamba watu wenyewe ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili wanaweza kuhitaji msaada na utunzi zaidi.

Hakikisha kuwa mtu anayepokea ripoti (wafanyakazi wote) amepokea mafunzo ya ufahamu kuhusu ulemavu.

Hakikisha umuhimu wa kuamini watu wenyewe ulemavu na kuchukua ripoti zao kwa uzito. Kupitisha wasiwasi kunapaswa kusisitizwa.

Kwa maelezo zaidi, rejelea zana ya 6, ukurasa wa 134 katika **miongozo ya kulinda usalama wa mtoto inayojumuisha Ulemavu**.

Uendeshaji wa kisa na uchunguzi

Inapowezekana, weka mtu mmoja kwa timu ya kisa ambaye anaweza kuwasiliana vizuri na mnusurika. Hakikisha kuwa mtu huyu amefunzwa kuhusu haki za ulemavu na anachukua mbinu zilizo bora.

Tarajia na utambue kwa vitendo hatari maalum na mahitaji ya ziada ya msaada kwa mchakato wa uendeshaji wa kisa, kwa mfano, mkalimani wa lugha ya ishara, mahitaji ya kufikia eneo husika na dawa maalum. (**Bonyeza hapa** kwa picha ya habari juu ya mchakato wa kuendesha kisa).

Kumbuka kwamba inaweza kuwa muhimu kuruhusu muda zaidi wa kuendesha kisa na uchunguzi kwa watu wenye ulemavu.

Fahamu kwamba ‘maslahi bora’ ya watoto na watu wenye ulemavu yatakuwa mahususi. Chukua mbinu ya mtu binafsi ambayo inazingatia ni wapi na jinsi gani watu wenye ulemavu wanapata huduma muhimu.

Mlezi

Mgao wa fedha unapaswa kufanywa kwa watu wenye ulemavu na/au matatizo ya afya ya akili ili kupata msaada kama vile: Mkalimani wa lugha ya ishara, msaidizi wa kibinafsi, wakili au mlezi kuambatana nao katika shughuli za programu. Watu hawa wa msaada pia wanapaswa kushughulikiwa katika Kanuni husika za Maadili.

Jumuisha habari katika mafunzo kuhusu jinsi watu binafsi (wafanyakazi na washiriki wengine) wanapaswa kuingiliana na wafanyakazi wasaidizi, kwa mfano kutozungumza moja kwa moja na wakalimani wa ishara na kupuuza mtu mwenye tatizo la kusikia.

Wachangiaji

Kituo cha Rasilimali na Usaidizi kinawashukuru sana watu wote waliochangia katika utengenezaji wa bidhaa hii:

- Shikuku Obosi: Mlemavu wa kimwili na mshauri kuhusu ushirikishwaji wa ulemavu kutoka Kenya.
- Augustine Onyeachonam: Mtu mwenye ulemavu wa Kimwili, Mshauri Kiongozi katika Muungano wa Pamoja wa Kitaifa wa Watu Wenye Ulemavu nchini Nigeria, Mtetezi wa Ulemavu/Mshikadau, Mshauri wa Ulemavu.
- Emeka Udeh: Mfanyakazi Kiziwi katika Shule Maalum ya Viziwi, na mwanachama wa Muungano wa Pamoja wa Kitaifa wa Watu Wenye Ulemavu nchini Nigeria.
- Uzoamaka Didiugwu: Mtaalamu wa Elimu Maalum (Mtaalamu wa Tafsiri ya Lugha ya Ishara). Msimamizi wa Kituo cha Walemvu katika Chuo Kikuu cha Sayansi na Teknolojia cha Jimbo la Enugu, Nigeria.

Marejeleo

- Shirika la Able Child Africa na shirika la Save the Children (2021), **Miongozo ya kulinda usalama wa mtoto inayojumuisha ulemavu** (kulingana na mashauriano na watoto na vijana wenye ulemavu nchini Rwanda).
- Shirika la Able Child Africa (2021), **Zana ya kulinda usalama wa mtoto inayojumuisha ulemavu**.

Usomaji wa jumla unaohusiana na ushirikishwaji wa ulemavu katika maendeleo ya kimataifa

- **Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Watu wenye Ulemavu**
- **Mkakati wa ujumuishwaji na haki za ulemavu katika Ofisi ya Mambo ya Nje, Jumuiya ya Madola na Maendeleo kutoka mwaka wa 2022 hadi 2030**
- **Muungano wa Kimataifa wa Walemvu na Maendeleo**